

При цьому, боротьба з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками, має бути системною, тобто такою, яка всесторонньо охоплює всі адміністративні. Кримінально-правові заходи боротьби, включаючи контрольні, превентивні, правоохоронні, ресурсозабезпечувальні, криміналістичні, тактичні тощо [2, с. 137].

Отже, в умовах розвитку організованих форм кримінальної корупції в органах державної влади потрібно підвищити ефективність роботи правоохоронних органів для досягнення вагомих результатів, що передбачає узагальнення теоретичних рекомендацій, передового досвіду щодо використання оптимальних прийомів, засобів і методів оперативних підрозділів у протидії організованій злочинності з корумпованими зв'язками [3, с. 309].

1. Павленко С.О. Шляхи удосконалення правового регулювання протидії особам, віднесеним до категорії «злочинці у законі» в Україні / С. О. Павленко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – Вип. 6. – Том. 3. – С. 73–79. – Серія «Юридичні науки».

2. Міщенко Т.М. Концептуальні засади стратегії боротьби з організованою злочинністю, що супроводжуються корупційними зв'язками в Україні /Т.М. Міщенко// Юридичний науковий електронний журнал. – 2016. – 4. – С. 136-139.

3. Павленко С.О. Тактика виявлення організованої злочинності з корумпованими зв'язками /С.О. Павленко // Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі [Текст] : матеріали II Міжнар. наук.- практ. конф. (Київ, 8 груд. 2017 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С.Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. – С 307-310.

Кириченко О.В.

доктор юридичних наук, доцент
завідувач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
та спеціальної техніки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВІКТИМОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИНІВ ТЕРОРИСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ

Прояви терористичного характеру завдають значної шкоди життю і здоров'ю громадян, нівелюють зусилля керівництва держави, спрямовані на модернізацію суспільства. Тероризм у найбільш широкому розумінні (терористична діяльність) – це суспільно небезпечні діяння, спрямовані на залякування населення з метою спонукання держави, міжнародної організації, фізичної або юридичної особи чи групи осіб до вчинення або відмови від вчинення якихось дій, а також будь-яке сприяння таким діянням [1, с. 353].

У рішенні Ради національної безпеки і оборони України від 25.05.2012 р. “Про заходи щодо посилення боротьби з тероризмом в Україні” зазначено, що останнім часом надзвичайно серйозною проблемою стає підвищення рівня терористичної загрози в Україні. Основними причинами тероризму є радикалізм, екстремізм, політизація проблематики міжнаціональних, етноконфесійних відносин, поширення громадянської нетерпимості та протистояння, насамперед у площині суспільно-політичних відносин, а також негативний вплив міжнародних терористичних і релігійно-екстремістських організацій [2]. Ця проблема залишилася й на сьогодні.

Серед осіб, які безпосередньо стикаються зі злочинами терористичної спрямованості, насамперед є їх жертви. І тому ігнорувати їх роль у механізмі злочинної поведінки було б помилково. Віктимологія розглядає жертв злочинів як елемент механізму злочинної поведінки, її роль у формуванні та запобіганні злочинної поведінки; як особистість з її характерологічними, соціальними і кримінологічними особливостями, які можуть сприяти мотивації злочинців [3, с. 773].

Під категорією “жертва” розуміють осіб, яким індивідуально чи колективно заподіяно шкоду, включаючи тілесні ушкодження або моральну шкоду, емоційні страждання, матеріальну шкоду, чи в результаті вчинення кримінально-караних діянь істотно порушені їх основні права [4].

Ю.А. Джанбаров, аналізуючи відносини злочинця і його жертви, виділяє три види відносин між ними:

1) випадкові, тобто відносини між злочинцем і жертвою, що виникають мимоволі й не залежать від волі та бажання жодного з учасників. При випадкових взаєминах поведінка жертви, як правило, грає нейтральну роль у генезисі злочину, а в діях правопорушника відсутній прямий намір на досягнення даного протиправного результату. У більшості випадків при цьому між злочинцем і жертвою в злочинній ситуації не прослідковується жодних стосунків або зв'язків, часто вони навіть не знайомі один з одним;

2) невизначені, тобто відносини між злочинцем і його жертвою, що складаються виключно за ініціативою правопорушника при пасивній ролі потерпілого в генезисі конкретного злочину. При невизначених стосунках потенційний злочинець, виходячи зі своєї антигромадської установки, як правило, обирає підходящу жертву;

3) зумовлені, тобто відносини між злочинцем і жертвою злочину, в основі яких лежать особисті якості, особливості поведінки та умов життя або інші обставини, пов'язані з особою потерпілого. При зумовлених стосунках злочинець не бачить необхідності обирати жертву, його агресивна реакція спрямована саме проти цієї особи. Ці відносини характеризуються відносною тривалістю існування, з моменту зародження злочинного задуму протиправного діяння до його реалізації, а також тим, що ґрунтуються зазвичай на більш-менш сталих зв'язках між злочинцем і жертвою злочину [5, с. 54].

Терористичні акти належать до найбільш небезпечних злочинів через

те, що вони тягнуть за собою масові жертви та спричиняють значні матеріальні збитки. Але, на жаль, на сьогодні відсутня офіційна статистика правоохоронних органів щодо жертв терористичних актів та заподіяної майнової шкоди, що не дає можливості суспільству об'єктивно оцінити масштаби цих злочинних проявів.

Крім того, тероризм робить життя оточуючих людей незахищеним, небезпечним, знижує їх трудову та іншу активність, призводить до обмеження їх соціальних контактів тощо. Вчинення цього злочину здатне спричинити й інші негативні наслідки, наприклад, масову паніку, психічні розлади в окремих громадян, передусім у тих осіб, яких раніше торкнулися терористичні акти. Як зазначили з цього приводу М.Г. Самойлов і Л.А. Перелигіна, «... паніка – одна з форм поведінки натовпу. Хоча вона може виявлятися й в окремих людей. Виникнення паніки, як правило, пов'язане з проявом масового страху, станом переляку, жаху перед реальною або уявною загрозою, причому ступінь прояву цих станів наростає внаслідок взаємного зараження ними. При так званій глибинній паніці спостерігається відключення свідомості, настає афект, що супроводжується повною несамовитістю стану. У такому стані людина цілком втрачає контроль над своєю поведінкою: вона може безтямно кидатися з боку у бік, бігти, іноді у бік небезпечної зони, робити хаотичні дії, виключаючи абсолютно їх логічність, раціональність і етичність» [6, с. 184]. Тому під час загрози вчинення терористичного акту одне з головних завдань працівників поліції, які прибули на місце події, полягає в тому, щоб не допустити паніки серед населення та здійснити своєчасну евакуацію осіб з небезпечного об'єкта.

Аналіз матеріалів судових рішень, справ кримінального провадження, а також публікацій ЗМІ дають підстави констатувати, що у більшості випадків аналізовані злочини вчинюються щодо невизначеного кола осіб з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів терориста, тобто можна говорити про випадкові відносини між злочинцем і жертвою. Іншими словами, віктимологічна ситуація виникає раптово. Як правило, жертвами терористичних актів стають пересічні громадяни, волонтери, представники військоматів, ЗМІ, політичних і релігійних рухів тощо.

---

1. Ємельянов В.П. Понятійний апарат у сфері правової протидії тероризму: теоретичне та практичне значення // Форум права. 2001. № 1. С. 348–361.

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 травня 2012 року «Про заходи щодо посилення боротьби з тероризмом в Україні»: Указ Президента України від 08.06.2012 № 388/2012 р.

3. Лунеев В.В. Курс мировой и российской криминологии: учеб.: в 2-х т. Москва: Изд-во Юрайт, 2011. Т. 1: Общая часть. 1003 с.

4. Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання

владою, прийнята 29.11.1985 року Генеральною Асамблеєю ООН [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>.

5. Джанбаров Ю.А. Криминологическая характеристика и профилкактика насильственных преступлений на виктимологической основе: дис. кандидата юрид. наук : 12.00.08 / Джанбаров Юсуп Александрович. Москва, 2005. 254 с.

6. Самойлов М.Г., Перелигіна Л.А. Психічні порушення, що виникають у постраждалих при надзвичайних ситуаціях, та дії міліції у цих умовах // Вісник Національного університету внутрішніх справ. Спецвипуск. Харків, 2002. С. 183–190.

Кирюха Д.Є.,

здобувач кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ЗІ СТВОРЕННЯМ АБО УТРИМАННЯМ МІСЦЬ РОЗПУСТИ І ЗВІДНИЦТВОМ

Слідчий експеримент – це слідча (розшукова) дія, що проводиться слідчим або прокурором з метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, шляхом відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань. На думку В.Ю. Шепітька, слідчий експеримент є окремою слідчою (розшуковою) дією, яка полягає у здійсненні дослідів з метою перевірки, чи могли відбутися за певних умов ті або інші події, та яким саме чином, а результати цих дослідів і є тими фактичними даними, що дозволяють дійти висновку про обставини, що мають значення для розкриття злочину [2, с. 326]. Слідчий експеримент проводиться відповідно до правил ст. 240 КПК України. За необхідності слідчий експеримент може проводитися за участю спеціаліста. Також до участі у даній процесуальній дії можуть бути залучені підозрюваний, потерпілий, свідок, захисник, представник сторони захисту. Під час проведення слідчого експерименту можуть проводитись вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складатися плани і схеми, виготовлятися графічні зображення, відбитки та зліпки, які додаються до протоколу.

При розслідуванні злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом, мета слідчого експерименту полягає в тому, щоб в спеціально створених умовах перевірити та уточнити дані, чи дійсно мав місце факт звідництва за певних умов та обставин, наприклад, хто і як вчинив цей злочин, які засоби та методи застосовувалося при цьому, яка послідовність складових механізму злочину та утворення слідів. Метою цієї слідчої (розшукової) дії також може бути й отримання нових доказів або перевірка правильності висунутих під час розслідування версій.